

Rodina kronyka Ambrože Valouška z Divák

Z rukopisu přepsala a fotografie upravila v r. 2018 B.A.Hřebíčková

Editorial

Rukopis vznikl r. 1951 na sklonku života Ambrože Valouška. Je zde zaznamenán doslovně i s gramatickými zvláštnostmi. Při jeho psaní se autor inspiroval knihou svého staršího bratra Jana *Z války a zajetí*, která vyšla krátce po první světové válce. Použila jsem ji jako podklad k popisu Arnova zajetí v knize *Můj Hostýn je prázdný*. Bratři, kteří si byli celý život velmi blízcí, pocházeli z nemajetné venkovské rodiny a dostalo se jim jen základního vzdělání. Po absolvování vojenské služby se oba přestěhovali do Brna a získali místo podúředníků. Ambrož pak po celý život pracoval jako soudní sluha u zemského soudu. Svůj venkovský původ ale nikdy nezapřel a věnoval se vedle svého zaměstnání pěstování ovocných stromů, zeleniny a čistokrevných králíků plemene český strakáč. Jeho starší syn Miloš tuto zálibu a schopnost zdědil a pěstoval v Boskovicích ty největší hrušky odrůdy boskovská láhvice. Dcera Marie zase pěstovala skalničky. Na tomto textu mě udivuje osmdesátníkova výborná paměť i to, jak se během psaní vylepšuje jeho styl a dokonce přestává dělat gramatické chyby. Jsem ráda, že vytrval v psaní navzdory tichému posměchu své rodiny. Ambrož Valoušek byl můj pradědeček.

Kdo je kdo

Ambrož Valoušek, soudní sluha a bývalý dragoun
Josefa Valoušková, rozená (Kilianová), jeho žena
Marie, Miloš a Rostislav Valouškoví, jeho děti
Jan Valoušek, jeho bratr, úředník a bývalý dragoun
Rézi provdaná Skoumalová, jeho sestra
Tomáš Šebesta, strýc z matčiny strany, právník a vrchní zemský rada
Jaroslav Šebesta, bratranec, právník
Miloš Marten (Šebesta), jeho bratranec, básník
Vincenc (Čeněk) Kilian, zámečník a bývalý námořník, otec manželky Josefy
Marie Kilianová, matka manželky Josefy
Charles Kilian, bratr manželky Josefy, zámečník a Američan

Rodina kronyka

Mám napsat z mého života paměť? Pokusím se jestli to ještě dovedu. Jestli mi 83 roky, špatně vidím a ruka, která vestí péro není již tak pevná. Narodil jsem se v Diváčkách roku 1868 v listopadu v čísle 109. Byla to chaloupka slamou krytá, obývaná mojími rodiči s dědečkem Cyrilem Valouškem. V tu noc, kdy jsem se narodil, zemřela v téže místnosti moje babička Barbora Valoušková, dcera Mikoláše Ryšavého. Mamička moje byla rozená Kilianová, dcera Vincence Kiliana.

Domek náš pozůstával o jedné světnici a předsíni, která byla zároveň kuchyní. Okno bylo na ulici i do dvora. Ve světnici byla starodávná pec, ve které se topilo z chodby. Tam bylo také ohnisko, kde se v létě topilo a v zimě udilo maso, když se prasátko zabylo. Sporák na uhlí tenkrát ještě nebyl. Z kuchyně se šlo do komory, kde byly sudy od vína plné živobití, truhla na mouku a šaty tu visely. V té samé budově byl chlév pro krávy a stodůlek, kde ve žních bylo složeno obilí. Na mlatě se tam pak mlatilo cepi. Na dvoře jsme měli chlivek s vepřikem a až k humnu byla zelinařka

zahrada. Přes zahradu protekal potok, který se někdy tak rozvodnil, že nám zaplavil mlátek.

Velká voda se valila v roce 1868 v létě. Kroupy nejprve potloukly obilí a pak byla taková průtrž mračen, že se voda jen řinula. Šebestovi, rodina maminčiny mladší sestry, se zachránili na půdě, ale s dobytkem bylo zle. Tatínek náš stačil jim vyvést dobytek na humna, ale dále už voda nestoupala. Bylo pak velice zle, maminka byla se mnou těhotná a rodiče moji museli žebrotou po okolních vsích.

V tom roce přitrhli Prajzi, otce mého chytili, když šel do služby, aby jim ukázal cestu do Polehradic. Musel s nimi až tam a když se důstojník na chvíli otočil, skočil do uličky a hajdy do lesa. Přišel až za tmy, jak se bál, že ho znovu chytí, a maminka byla strachy bez sebe, když slyšela, že ho vojsko vzalo.

Divácké panství patřilo řádu Jesuitů z Brna a dvě stě roku bidlelo v zámku 6 bratří, kteří vedli hospodářství a vedli ho dobře. Kolem zámku byl krásný sad, vinohrady, dva rybníky a zelinářská zahrada. K hospodářství patřil pivovar, soukenictví a cihelna. Ve svahu vystavěli veliké sklepy, do kterých se dalo i s vozem vjet. Tam se lidé za války schovávali, když přišli Rusi. Živobyti ze statku vozily pak povozy do Brna, kde v klášteře bylo několik desítek mnichů. Když císař Josef řád zrušil, vystřídal se na diváckém panství několik majitelů.

Maminčina starší sestra byla provdaná za zedníka v Břeclavi a jako voják jsem ji navštívil a tam jsem nocoval. To jsem spal v ratejně, kde spalo více rodin na dřevěné podlaze, kde ani strožoku nebylo. Nebylo divu, že když jsem je po druhé válce navštívil, byli z nich již organisovaní komunisti.

Stareček náš, Cyril Valoušek již od mlada sloužil u hraběte v Divácích jako štolba a kočí a sjezdil s ním celou Moravu, protože ten rád honil jeleně. Panství pak koupil baron Lewetzov. Když jeho manželka vyšla do vesnice, děti jí běžely políbit ruku a jak byly usoplené, baronka raději ani rukavičku nesundala. Baron Lewetzov ukazoval mi jednou obraz, na kterém šest jezdců v bílých kalhotách troubí na trouby a za nimi jede ekvipáž. Ukazoval mi: „Toto je hrabě Friberk a tady na kozlíku je váš dědeček.“ Jezdili také do Lednice a maminka vzpomínala, že ji tam otec její jednou vzal, bylo to někdy v polovici roku 1860. Friberk měl dcerušku, která jako dítě zemřela. Postavil pro ni v parku kapli a vesnická děvčata chodila tam každého roku procesím na svátek andělů strážných. V té době vedl panství správčí Matějček a všem se dobře žilo. Když pak odcházel na penzi do Vídně, otočil se prý v kočáře a říkal: Tyto kopce přinesly mi 90 000 zlatých. Po něm ale přišel Drábek, tehdy můj otec na statku pracoval, a chtěl aby panství co nejvíc vydělávalo, dal hloubiti rybníky a káceti les pro pole, ale všechno šlo od desíti k pěti. Pak ještě prohrál na burze, panství se muselo prodati a on odešel s žebráckou holí. Lidem ale také ublížil, protože byli zvyklí na výdělky a ve zlých časech se zadlužili, nejeden přišel o chalupu a zbyla mu už jenom kořalka.

V roce 1872 byla taková nouze, že se pytláctví tuze rozmohlo, a kníže na honech zastřelil leda tak nějakou toulavou kočku. Dal tedy zaměstnancům zbraně a šli na pytláky. Ti se ale bránili celou noc. Přemohli je nakonec, a kdo se nevzdal, toho zastřelili. Bylo to v zimě a můj otec také pytláky honil a jak byl v kožiše, uhřál se a ulehl. Zemřel pak na žloutenku a bylo mu 36 let. Sousedky říkaly, že mu tu nemoc cikánka přičarovala. Maminka moje za ten rok ani deputát nedostala a dědeček náš, který celý život v panských službách strávil, se také na stáří žádné podpory nedočkal. Naštěstí byl dobrý hospodář a založil dva vinohrady, které mnoho vína nesly a z toho jsme žili.

Měli jsme za humny studni a mnoho sousedů k nám chodilo pro vodu, protože sice studní bylo po dvorech dost, ale byla to voda jen pro dobytek. Dobrou vodu na pití dávalo jen 6 studní, z toho jedna obecní. Voda se nabírala putýnkou na vážkách a vytahovala hákem. Častokrát se studně znečistila a lidé pak onemocněli. Studně se proto pak musely zakryt a opatřit pumpou, to jsem však já už v Divákách nebyl.

Byli jsme s maminkou 3 děti, měli před tím ještě nějaké, ale ty v mladém věku umřely. Jen první dcera, moje sestra Rézi se zachovala. Po smrti tatínkově se maminka už ani nezasmála a ráno, než kravičkám nažala trávu, často si poplakala. Vyprávěla nám o stařečkovi Valouškovi, s jakými pěknými koni jezdil. Jednou se dědeček se sedlákem na cestě s furianství předjížděli zachytil nějakého člověka, který nesl pušku, za řemen a žebra mu zpřelámal. Byl z toho soud a museli zaplatiti 1000 zlatých odškodného.

Také v Divákách se mu koně jednou splašily, zrovna když vezl hraběnku. Mostek se prolomil a s kočárem skončili v potoce. Nikomu se nic nestalo. Dědeček pak na mostek pověsil obrázek anděla strážného a na cestě do Polenovic dřevěný kříž. Když uhnul, strýček Benda vytesal nový a když z něj byl jen pahýl, obnovil jsem ho já.

Sestřenice mé ženy Maryša Kilianová, teprve patnáctiletá se tuze líbila Vilému Mrštíkovi, ale ona měla ráda vdovce Zhejbala, půllánika a o Vilémovi nechtěla ani slyšet. Měla pak moc pěkné manželství. Viluš Mrštík jí knihy dával s věnováním, ale byl to divný člověk, tak ho nechtěla. On se jí pak pomstil a hru o ní napsal. A dobře udělala, protože Vilém měl rád hodně mladé a že prý jeho sebevražda byla proto, že mu hrozil soud za svedení nezletilé. Nožem si srdce proklál. Jeho bratr učitel byl trochu lepší, ale taky pěkný náhlík. Dcera moje se jednou vrátila z prázdnin v Divákách a povídala, že když si hráli na dvoře školy, Alois na ně z otevřeného okna lál a co mu pod ruku přišlo po nich házel. Snad že zrovna něco psal. Boženka, žena jeho pak děti vzala na humno a dala jim tam ovoce s medem. Prý byl Mrštík včelař, ale všechno to dělala Boženka. Meď jsme od ní v konvích brali ještě za republiky. Ale o mrtvých jen dobře. Pěkně staréčka našeho v *Roku na vsi* vykreslil.

Tatínkův bratranec Tomáš Šebesta studoval gymnasium v Mikulově, protože maminka jeho z něho chtěla mít panáčka. O prázdninách býval vždycky v Divákách a chodíval čítati do zámecké zahrady. Potkal tam francouzskou slečnu, společnici, která kněžně z francouzských knih předčítala. Vychovali ji jako sirotka ve Vídni a byla moc pěkná. Ti dva se do sebe zamilovali, ale nikdo té známosti nepřál. Kněžna chtěla předčítati a z Tomáše měl býti panáček. Nakonec se ho ujala teta z Vídne a nechala ho vystudovati práva. Slečna Martenová na něho počkala a vzali se, když pak dostal místo v Brně. Zemřel v roce 1918 jako vrchní zemský rada a měl krásný pohřeb, o kterém se psalo i v novinách. Doma říkali jsme mu markrabě. Měl 6 dětí, z nichž Miloš, který si říkal Marten po mamince, psal básně. Rozumět tomu nebylo, ale syn můj Rostislav říkal, že co slovo, to drahokam. Miloš byl na to celý namyšlený a mladý zemřel. Jeho bratr Jaroslav, náš milý bratranec, byl ale jinaký a chodil s námi na pivo. I strýc Šebesta nikdy nazapomněl, z jakých poměrů vyšel.

Ten Miloš, když jsem mu první své dítě v peřince ukazoval, pravil mi, že styků se zvířaty nepěstuje. Chtěl jsem mu jednu vlepit, ale děvčata po mně skočila a odvedla mě do jiné místnosti. Tak jsem se s tím v Paříži vzdělaným Milošem Martenem víckrát nebavil. Když mě však strýc na vánoce pozval, hezky se ke mně choval, dárek jsem dostal i šampaňské mi nalili. S ženou Josefou chodívali jsme k nim někdy na návštěvu, ale žena moje se tam necítila dobře. Říkávala, že stůl je plný stříbra a porcelánu, ale na každém talíři je jídla jen drobínek a pro samou zdvořilou řeč se

člověk ani nenají. Tetička do smrti mluvila česky pomálu, ale děti chodily do českých škol. Strýc byl také členem českého čtenářského spolku a Sokola, což mu německé noviny častokrát vyčetly.

Maminka moje, životem těžce zkoušená, nastěhovala se k nam, když jsem v Brně na předměstí, v Králově Poli koupil domek, a dobře se s mou ženou Josefou snášela. Prožila s námi pěkných 9 let a měli jsme ji všichni radi, vždyť to byla taková dobračka. Dožila se ještě republiky a zemřela v roce 1919. V chalupě dnes bydlí má neteř z druhého kolena Dudyna, již pátá generace Valoušků v tom domě. Maminka moje byla taky rada v rodině, protože i bratr můj a sestra Rézi vdaná Skoumalová se do Králova Pole přestěhovali. Bratr můj stal se jako já úředníkem a za první války byl v ruském zajetí, o kterém napsal knihu vzpomínek a řadu povídek. Dostal se domů na konci roku 1917 jedním z posledních vlaků, které jely na západ. Ostatní se probíjeli domů přes Sibiř až do roku 1920.

Nakonec na stáří přibyli i rodiče mé drahé Josefky. Kvůli těm jsme museli v neděli, když jsme s Josefkou chodili do biografu, chodit oklikou, aby nepovídali, že utrácíme. Pár kroků to k nim má maminka měla.

Já a můj bratr neměli jsme žádného řemesla, čehož jsme mnohokrát litoval. Mě strýc Tomáš Šebesta našel v Brně místo krejčovského učně, ale já jsem onemocněl a nenastoupil. Podruhé jsme se již neodvážili obtěžovat. Do školy jsme chodili jen v zimě, protože v létě jsme pomohali s hospodářstvím. Co jsme se v zimě naučili, to jsme v létě zapomněli. Školu jsem moc rád neměl, protože pan učitel šňupal a pil rum. S bratrem jsme pak dělali pacholky u strýce Valouška v Blansku, který měl povoznictví při blanenských železárnách. Ráno jsme vezli omnibusem úředníky z železáren do práce, přes den pak se vozil koks a písky. Někdy jsme ani v poledne domu nepřišli a dostali jsme krejcar na oběd. Pak ještě si strýc otevřel lom na slévačské písky a byl to dobrý obchod.

My dva jsme jedli se služkou v kuchyni a spali jsme u koní. V zimě tam bývalo zle, topení žádné a světla pomálu. Jen střípek se sádlem a v něm knotek. Sotva se u toho čisti dalo.

Strýc byl vdovec a domácnost mu vedla chromá jeho sestra Tina, která mu také vyřizovala německou korespondenci. Byla to baba schopná, ale zlá. Strýček chodíval za paní Skoupou, byla to statná selka a ještě pěkná, také vdova. Měla 4 syny v mém stáří a dceru. Rád jsem tam chodíval a chovali se ke mně jako k vlastnímu. Paní Skoupá častokrát strýci domlouvala, že jsme jeho synovci a že s námi jednají jako s pacholky, ale doma vládla Tina a na paní Skoupou tuze žárlila. Prý chce strýce jen pro sebe. Když se v neděli vracel od ní ze svačiny, málem nedostal ani večeři.

V roce 1889 mě i o rok staršího bratra mojeho odvedli k vojsku a 3 roky jsem sloužil u dragounů v Brně. Vzpomněl jsem si na to letos (1951) na 1. máje, jak jsem jako voják před 60. lety táhl na sociální demokraty, kteří měli tábor lidu v Pisárkách. Chtěli osmihodinovou pracovní dobu a sociální pojištění, ale dosáhli jen toho, že jsme je potloukli. Letos se manifestuje pod heslem „Za mír, za vlast“!

U dragounů, to byla samá šlechta a synové továrníků. Já jsem dělal ordonance mladému hraběti, který česky vůbec neuměl. Spával jsem u koní, ale bylo to lepší, než v Blansku, protože stáj to byla důstojnická, malá a dobře podestlaná. Abychom tam měli pěkně, chodili jsme statkáři na slámu do stohu, protože ji měl lepší, než erár. Ten na to ale přišel, žaloval a my dostali na měsíc kasárníka.

Tři roky jsem v Divákách nebyl, když jsem vojákoval. Vrátilo se nás pak několik, a hned do hospody, zpívali jsme a pili. Domů jsme šli až k ránu a protože

bránka byla zamčená, musel jsem přes humno a probuditi sestru. Maminka mě pak uložila, ale já zas vstal, motal se po domě a sestra mi musela znovu otevřít na humno. Nedovedla pochopit, kam to zase jdu, a myslela si, že jsem se s maminkou vadil a že z domu utíkám. Já si ale lehl na lavici na dvoře a usnul. Ráno mě hledali, až jsem se i probudil, jak mě lavice tlačila a bylo mi zima. Tak jsem se styděl, že se to víckrát neopakovalo.

Po vojně jsem byl přes léto doma a pak mi od dragounů dopsali, že hrabě Marschall hledá sluhu, který byl u dragounů sloužil. Byl okresním hejtmanem v Prostějově. Tam jsem s ním na hejtmanství bydlel. Hned vedle bylo uzenářství, kde prodávala dívčina, která mi kytičky a psaníčka za trámem nechávala. I její fotografii jsem měl, ale žena moje mi ji pak spálila. Hrabě žil velmi skromně, snídani a večeri jsem mu dělal sám, obědy jsem nosil z hospody, kde kuchařka se ráda napila, ale výborně vařila. Měl krásný červený servis porcelánový pro 12 osob, který se mi tak líbil, že jednou jsem mamince taky takový koupil. Hrabě, kterému v Prostějově Češi říkali Maršalsták, chodíval v neděli na oběd do hotelu k Mouřenínům, jednou s německou, jednou s českou společností, a na bály české i německé chodil, aby nikoho neurazil. V kanceláři jsem pomáhal úředníkovi, kamarádu svému, adresy psáti a dopisy vypravovat, dokud nedostal Maršalsták od bratra, hulána v Polsku, jezdeckého koně. To mi pak nastala jiná práce a ke své škodě jsem se pak již do kanceláře nedostál. Naše domácnost se pak ještě rozrostla o tři lovecké pejsky a dvojkolku, kterou si pán koupil na cesty k hraběti Silva-Taroucovi, se kterým hrával karty. Jednou jsem ho vyklopil, když jsem předjížděl povoz a v druhé půli cesty byla hromada šterku. Oj jsem zlomil, koně odřel, ale hrabě se jen ptal, jestli se mi nic nestalo.

Na vyjížděky jezdil pán se svými pejsky, ale často se vrátil sám, když jel přes vesnici, kde byla nějaká háravá fena. Četníci, kteří mu podléhali, už to znali. Šli se do školy pozeptat, jestli děti pejsky viděly, a ty je pak za krejcar přivedly. Brzo hejtmanovy psy znaly všechny děti v okolí Prostějova. Byly to krásné 3 roky, než se hrabě oženil.

Třetí podzim, co jsem s ním byl, začala mu z Alp choditi psaníčka fialovým inkoustem psaná od baronky Alemanové. Žádného kromě titulu neměla, bylo jí již 36 a hraběti 45 let. Ona byla přísná katolička a on protestant, ale tak ho to posedlo, že se začal učit katechismus. V neděli začal choditi do kostela, piva jsme již nepili a v pátek nebylo masa. Na oběd k nám chodil katecheta a chudé děti byly podělovány. Pak prodal koně a dal se ve Vídni biřmovat. Fotografii baronky Chlumecké, kterou měl na stole, vyhodil. Pak jsme vymalovali, přišel nový nábytek a nakonec baronka vzkázala, že chce své německé služebnictvo a já jsem šel. Dostál jsem pěknou výslužku a zase jsem si hledal práci.

S hrabětem Marschallem jsem se znovu setkal v roce 1908 v Zemském domě v Brně. To už byl dvorním radou a na čas byl z Vídně přeložen do Brna. Říkal, že má dvanáctiletého chlapce, gymnasistu a abych přišel, že hraběnka mi dá nějaké šaty po něm pro moje děti. I nás v Králově Poli navštívil, všechno si prohlédl a na návštěvu mne zas pozval. Jeho chlapec pak však náhle zemřel a oni se vrátili do Vídně. Za první války jsem se dozvěděl, že se s ženou rozešel a oba vstoupili do kláštera.

1913 Jan Valoušek

1912 Jan a Ambrož Valouškoví

1914 Jan Valoušek

1914 Ambrož Valoušek v úřednické uniformě

1889 Ambrož a Jan Valouškovi s Jaroslavem Šebestou

1885 Domek Valouškových v Divákách

Nějakou dobu jsem pak dělal důstojnického sluhu v důstojnické škole v Brně. Každý tam byl na půl roku, tak jsem pořád měnil pána. Pak mě strýc Šebesta doporučil k Lichensteinům a tam se dobře žilo. Služebnictva plný dům a práce málo. Staral jsem se o párek šimlů, jídla a piva jsem měl dosti a večer jsme s děvčaty z kuchyně chodili tancovat do hospody. Lenošení ale netrvalo dlouho, protože strýček mne přemluvil k službě při zemském výboru, neb ještě pod pensí. Začal jsem v roce 1896 dělati pomocného sluhu u zemského sněmu a postupně jsem se stal definitivním úředním sluhou a nakonec kancelářským sluhou s právem nositi uniformu. Sloužil jsem u náměstka zemského hejtmána dr. Koudely. Měl právnickou kancelář, v níž ho před jedenáctou nikdo nikdy neviděl. Po dlouhém obědě přec jen trochu úřadoval, ale vzdychnuv, že stejně nemůže vše stihnout, odcházel domů. Byl to klerikál a hodný člověk, měl pět synů a před pensí jej povýšili do šlechtického stavu. Jeho paní mě měla ráda a dobře se mi vedlo. Po něm však přišel monsignor Šrámek, hnidopich a škarohlíd, kterého jsem neměl rád. Stal se potom ministrem a tuze nás proháněl. Každého podezříval, že k němu nemá náležitou ouctu. Já jsem však do té jeho lidové strany nevstoupil a hned jak vznikly úřednické odbory, stal jsem se jejich členem. Dokonce jsem jako delegát jel jednou do Prahy a s poslanci jsem jednal. To se ví, že mě Šrámek rád neměl. Navíc byl zakladatelem Orla, zatímco moje děti chodily do Sokola. Naštěstí jsme se ho zbavili a místo něho přišel dr. Drobný, taky lidovec, ale hodný člověk, který se do soukromí svých zaměstnanců nepletl. Za protektorátu ho pak Němci umučily. Čest jeho památce.

Žena moje Josefa, narodila se také v Divákách a chodili jsme do stejné školy. Ještě si pamatuje, jak mi nadávali zubatý Valóšek, že jsem měl zuby jako bobr. Tak jako já chodila na pole a na vinohrad a v neděli k muzice, ale já si na ni z té doby nepamatuji. To se chodilo v kroji, který mělo několik okolních vesnic stejný. I Josefa, i sestra moje měly kroje jako storky, když jsme tancovali. Já měl kroj po stařečkovi, protože jsem byl stejné postavy. Muziku jsem miloval, a jen jsem slyšel harmoniku, cimbál a housle, již jsem běžel.

V Divákách se děvčata a chlapci scházeli se v lese u studánky, kde hrabě nechal postavit lavičky. U starého dubu, na kterém je dnes cedulka památkového úřadu, se zase scházely děti a hrály tam špačka.

Otec mé ženy Josefy byl Čeněk Kilian, zámečník. Deset let sloužil na moři u válečného námořnictva. Mojím dětem pak vyprávěl, že z Terstu s nimi jednou jela císařovna Sisi. Ráno jen v županu chodila po palubě a kóřila veržinko. Ve Vídni se jí nic nelíbilo, tak jim z toho Šénbruna ráda utekla. Staříček dobře německy uměl a s diváckým knížepánem pak rozmlouval. Maminka mojí Josefy sloužila zamlada u Friberků a německy se také dobře naučila. Bratr mojí nevěsty se vyučil zámečníkem a opravoval ve Vídni šicí stroje. Oženil se tam s Rosou, která byla také z Moravy, ale česky už skoro nemluvila. Odstěhovali se před první válkou do Ameriky a chodily nám pak dopisy, půl české a půl anglické. Zeť mi je pak překládal a smál se u toho. Po loni jsme pak dostali dopis od amerického právníka, že jsme po něm něco zdědili. Báli jsme se to ale našim úřadům říct.

Josefa i se svou sestrou šly do služby do Vídně, kde se s ní setkala moje sestra. Ta mi říkala, že Josefka by se pro mne hodila a já že jsem zabezpečen a žádnou nemám. V létě jsem ji pak viděl v Divákách a její otec mi rovnou řekl, jestli bych jejich Pepi chtěl. Mně se ale do ženění nechtělo, tak jsem odpověděl vyhýbavě.

Josefa zatím dostala dobré místo u uhlobarona v polském Slezsku a vedla celý dům. Dobře jí platili a ona byla spokojena. Já jsem ale spokojený býti přestal, protože jsem hospodařil sám a od Lichensteinů jsem byl zvyklý na lepší život. Tak jsem jí napsal, ona za mnou přijela a já ji pak až do Přerova doprovázel. To bylo někdy v zimě

1897. Nevěsta moje se pak zjara z Polska vrátila a já za ní na biciglu tak dlouho jezdil, až jsme měli v květnu svatbu. K večeru přijeli na hostinu kolegové z úřadu na biciglech a bylo to velké halo.

V roce 1900 narodila se nám dcera Maři a pak Miloš a Rostislav. Bydleli jsme v nájemném domě, kde bylo stále plno neklidu a děti se praly na dvorku. Prodal jsem proto chalupu a pole příbuzným, něco jsme vypůjčili a koupili domek, kde s námi pak bydlela moje maminka a jako služebná sestřenice Terka. Domek byl ale vlhký, tak jsme museli omítku oklepat, okna vyměnit, pumpu koupit, to bylo dluhů! Měli jsme tři místnosti a kuchyň. Jednu světničku jsme pronajali, měli jsme králíky, slepice, kozičky, prase a maminka vařila učitelům ze školy, tak jsme vše postupně doplatili. Dokonce i klavír jsme dětem koupili.

V roce 1916 jsem narukoval a dostal jsem se do Vladimíru Volyňského. Sotva týden před tím jsem spadl z třešně, neb větev se se mnou ulomila, a jen jsem litoval, že jsem si ruku nezlomil. To bych mosel doma zůstať. Žena moje byla dobrá hospodyně a když válka vypukla, měli jsme zásobu mouky a cukru. Poslední hrnec s moukou byl zazděný, aby se nezkazil, ale když v roce 1917 chtěla Josefa mé mamince k narozeninám z poslední mouky koláč upéci, byla v hrnci jen myší hovínka. Když pak bylo stále hůř, pracoval jsem při důstojnické menáži a na dovolenou jsem jezdil s pořádnými zavazadly. To již hoši chodili do reálky a Maři do rodinné školy.

V roce 1920 vstoupili jsme do stavebního družstva, abychom postavili větší dům. Na zálohu jsme si vypůjčili, část pak doplatili z prodeje malého domku (koupil jsem jej za 5 000 zl. a prodal za 40 000 Kč.) a zbytek dodnes splácíme. Založil jsem tam ovocnou zahradu a v roce 1923 jsme se stěhovali. O dva roky později se Maři vdala za ing. Aloise Wagnera a stala se paní domu. Museli jsme se s Josefou přizpůsobit a byl konec budování.

V roce 1931 šel jsem do důchodu a docela rád. V úřadě už to nebylo jako dříve, stále něco nového, i uniformy se zlatými knoflíky nám zrušili. Užívali jsme si pak klidného stáří na zahrádce a mezi vnučaty. Že jsem nikdy nepil ani nekarbanil, měli jsem ušetřeno, a každého roku jsme jezdili na měsíc do Luhačovic a jednou i do Vídně.

Josefka mi před dvěma lety umřela. Měla slabé srdce a ruce jí otékaly. Několik týdnů byla v nemocnici a když jsme ji s Rostislavem byli 24. dubna 1949 navštívit, byla již v agonii. Nechtěli jsme ji z posledního spánku budit, i když bychom od ní ještě slovo rádi slyšeli a ji pohladili, ale museli jsme bolest v sobě zadržet. Sedli jsme s Rostislavem do auta a jeli do Boskovic pro Miloše. Jak jsme projížděli slováckými vesnicemi, zastavili jsme se v každém kostelíčku a za Josefku jsme se pomodlili. Byla neděle, všude otevřeno, někde byla zrovna mše, jinde postávali lidé před kostelem na jarním sluníčku. Když jsme se s Josefkou brali, stávali tak v krojích a projelo-li kolem auto, kluci za ním běželi až za vesnici. Leckde byl kostel bez střechy, jak se tu v před několika lety přehnal fronta a kolem silnice kvetly trnky. Vrátili jsme se odpoledne. Maři již byla v nemocnici a Josefka ještě dýchala. Zemřela v pondělí ráno a již jsme ji mrtvou neměli vidět, protože si to tak prý přála. Před kremací jsem ale natrhal květiny z jejích záhonků a sám jsem šel dozadu a nechal si rakev otevřít. Položil jsem do ní kytici a Josefka vypadala tak hezky, že jsem ji po tváři pohladil. Žádnému jsem to však neřekl.

1880 Vincenc a Marie Kilianovi

1896 Vincenc Kilian

1888 Marie Kilianová

1897 Josefa Valoušková

1920 Rosa a Charles Kilianovi

1915 Božena Mršítková

1898 Svatba Ambrože a Josefy Valouškových v Divákách

1904 Valouškovi a jejich čistokrevní králíci

1906 Výstava králíků

1905 Valouškovi

1913 Valouškovi

1950 Ambrož a Josefa Valouškovi